

ความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา

ครูเพ็ญภา ขำแก้ว

การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการดำเนินการและควบคุมกิจกรรมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ด้วยความยั่งยืนตลอดไป เมื่อเขียนความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อมจบ ผู้เขียนรู้สึกที่ นักวิชาการได้ร่วมกันให้ความหมายได้อย่างครอบคลุม โดยมีเป้าหมายชัดเจนเมื่อนำสู่ภาคปฏิบัติแล้วต้องประสบความสำเร็จงดงามด้วยความสำคัญของสิ่งแวดล้อมภาคีรัฐบาลจึงได้กำหนดบทบาทของประชาชนในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ และมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 รวมทั้งมีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีกรม กองต่างๆ รับผิดชอบงานเฉพาะด้าน เพื่อใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ 5 กลุ่ม ได้แก่ รัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม องค์กรอิสระ และ ประชาชนหรือบุคคลทั่วไป น่าจะทำให้คนไทยมีความตื่นตัวเกี่ยวกับคุณภาพสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพราะทุกคนได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สำหรับบทความนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาจากประสบการณ์ตรงตลอดเวลาประมาณ 15 ปี ที่รับผิดชอบการสอนวิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลักสูตร ปวส. วิชาการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา เบื้องต้น หลักสูตร ปวช. ซึ่งปัจจุบันปรับเปลี่ยนเป็นวิชา พลังงานและสิ่งแวดล้อม โดยผู้เขียนได้จัดกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาหลากหลายแต่ละกิจกรรมหลักที่จัดทุกภาคเรียนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา 2540 คือ

1. การติดตามอ่านข่าวสารเกี่ยวกับพลังงานและสิ่งแวดล้อม
2. โครงการพลังงานหารสอง : ประหยัดไฟฟ้า น้ำประปาและอื่น ๆ
3. การจัดการขยะที่บ้านของนักเรียน : การคัดแยกขยะ
4. โครงการแจกหรือแลกเปลี่ยนพันธุ์ไม้หายากหรือสมุนไพรเพื่อการศึกษาเรียนรู้อนุรักษ์และ ลดภาวะ โลกร้อน

โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมซึ่งผลการปลูกจิตสำนึกของผู้เรียนเพื่อให้ศิษย์ลงมือทำทันทีเพื่อสิ่งแวดล้อม ปรากฏว่าระดับปวส. ได้ผลดี เพราะมีความรับผิดชอบต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้มีผลงานนำเสนออย่างเป็นทางการ โดยมีการถ่ายภาพและคำรับรองจากผู้ปกครองแบบมาแต่ระดับปวช. ได้ผลค่อนข้างน้อยโดยพบว่าห้องที่ผลการเรียนดี จะลงมือกระทำจริงเป็นรูปธรรมซึ่งมีมากกว่า 90 % ส่วนห้องเรียนที่มีการเรียนไม่ดีจะลงมือกระทำจริงเป็นรูปธรรมประมาณ 10 % ดังนั้น ผลสำเร็จในการปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมแปรผันตามความรับผิดชอบด้านการเรียน (ผลการเรียน) ถ้าหากการสรุปเป็นความจริงจึงเป็นหน้าที่ของคณะครูที่จะต้องสร้างศิษย์ให้รับผิดชอบการเรียน รู้หน้าที่ของนักเรียน นักศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพราะนั่นความว่า เป็นคุณสมบัติที่เอื้อต่อผลสำเร็จของการปลูกจิตสำนึก

การอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเคยมีศิษย์ที่มีผลการเรียนดีไม่ดี แต่รับผิดชอบกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ลงมือกระทำกิจกรรมสิ่งแวดล้อมศึกษาที่พัฒนาจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังได้ผลดีแต่มีจำนวนน้อย ดังนั้น ถ้าผลสำเร็จทางการเรียนของเด็กและเยาวชนไทยตกต่ำ ก็น่าจะเป็นห่วงคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เพราะยุคนี้มีปัจจัยหลายอย่างที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพราะขาดความรับผิดชอบ ด้านการเรียน เช่น การเล่นเกม การคุยโทรศัพท์และการเล่นเฟสบุ๊ค เป็นต้น

นอกจากประสบการณ์ในห้องเรียน แล้วผู้เขียนมีประสบการณ์ตลอดชีวิตของการทำงานที่ได้ จากการเก็บข้อมูลจากสภาพจริงตัวอย่าง เช่น เรื่องความสะอาดในสถานศึกษา พบว่านักเรียน นักศึกษา ระดับ ปวช. และ ปวส. “ นั่งไหน ที่นั่น ขยะเกลื่อนกลาด ทั้งเศษกระดาษ ขี้หนูน้ำแข็ง ขี้หนูนมและถ้วยหมีสำเร็จรูป ” “ เดินไป ที่ไหน ขยะปลิวตามถนน ทางเดินและชั้นบันได รวมถึงในห้องเรียน ” “ พับกระดาษเป็นเครื่องบิน ร่อนลงจากตึก ” “ เปลือกลูกอม เกลื่อนทุกที่ ” “ พื้นห้องเรียน โต๊ะเรียน ทางเดินมีหมากรุ้ง ให้นั่ง ให้เหยียบบ่อย ๆ ” ที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับการอนุรักษ์พลังงานในสถานศึกษาก็พบว่า ไฟฟ้าเปิดทิ้งไว้ตามห้องเรียน ตามทางเดินและเปิดพัดลมแล้วไม่ปิด เป็นต้น ท่านผู้อ่านคงแปลกใจเช่นเดียวกับผู้เขียนว่าทำไมเด็กและเยาวชนไทยจึงขาดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ทั้ง ๆ ที่เป็นผู้ที่รับการศึกษาและเรื่องที่คุณเขียนจะเล่าต่อไปนี้ ท่านผู้อ่านคงคิดไม่ถึงคือ ผู้เขียนได้เดินเข้าไปในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่ง พบเห็นนักเรียนนั่งตาม โต๊ะที่ตั้งไว้ตามทางเดินให้นักศึกษามาใช้ประโยชน์ทำกิจกรรมต่าง ๆ ผู้เขียนเห็นเศษกระดาษเกลื่อนกลาดทั้งบน โต๊ะ โต๊ะและทางเดิน เมื่อผู้เขียนไปพบเพื่อนที่ห้องพักอาจารย์จึงกล่าวถึงนักศึกษาว่า “ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ก็ทิ้งขยะเกลื่อนกลาดนะ ” จึงมีอาจารย์ท่านหนึ่งบอกว่า “ แม่แต่ห้องเรียนที่ปูพรม ติดเครื่องปรับอากาศ เป็น Conference room ยังกินเมล็ดแดงโมทิ้งเกลื่อน ” เมื่อผู้เขียนได้ยินไม่เคยลืมแม่ผ่านมาแล้วกว่า 10 ปี แต่ก็ยังไม่ท้อถอยที่จะมุ่งมั่นพัฒนาจิตสำนึก ด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

จะเห็นได้ว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นหน้าที่ของทุกคนในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูทุกคนที่จะปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมด้วยการบูรณาการในทุก ๆ วิชาเพื่อให้ศิษย์ลงมือกระทำเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

หนังสืออ้างอิง

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (มปป.). คู่มือผู้เรียน มาตรฐานในงานอุตสาหกรรม “ การจัดการสิ่งแวดล้อม ” กระทรวงอุตสาหกรรม.